

מספר פנימי:

כנסת ישראל

יוזמות: חברי הכנסת

//

הצעה לתיקון חוק יסוד: הכנסת

תיקון חוק-יסוד: הכנסת	(5)	בסעיף 7א לחוק-יסוד: הכנסת –
	(1)	בסעיף קטן (א) –
	(1)	אחרי המילים "בבחירות לכנסת, אם" יבוא "ישנן ראיות משכנעות, ברורות, חד-משמעיות ומצטברות לכך ש".
	(2)	המילים "במפורש או במשתמע" יימחקו, ובמקומן יבוא "שמהווים מאפיינים מרכזיים בפעילות הרשימה או האדם ולשם קידומם הם מבקשים ליטול חלק בבחירות".
	(2)	בסעיף קטן (ב) –
	(1)	אחרי המילים "המשפט העליון". יבוא "ועדת הבחירות המרכזית לא תחליט למנוע מרשימה או אדם להתמודד בבחירות מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטייה מינית, השקפה, גיל, מעמד אישי והורות".
	(3)	בסעיף קטן (ג) –
	(1)	אחרי המילים "סעיף זה". יבוא "מועמד לא יידרש להצהיר הצהרה אם ועדת הבחירות המרכזית מעוניינת לפסול אותו מטעמים החורגים מהתנאים בסעיפים קטנים (א) או (ב)".

דברי הסבר

הצעת חוק זו נוסחה על ידי [מכון זולת לשוויון זכויות אדם](#).

כפי שמוסבר בדוח "דמוקרטיה לכאורה" של מכון זולת לשוויון וזכויות אדם, על פי התבחינים המקובלים על רוב החוקרים לצורך בחינת מידת הדמוקרטיה ו/או סמכותנות של משטר כלשהו, ניתן לקבוע שמודל המשטר במדינת ישראל הוא המודל ההיברידי. מאז הקמת המדינה שילב המשטר בישראל רכיבים סמכותניים ורכיבים דמוקרטיים, כאשר בתקופות שונות המשטר נטה לאחד מן הקצוות – הדמוקרטי או הסמכותני.

משטר דמוקרטי אמור לכבד ולהגן על שורה של זכויות אדם ואזרח בסיסיות. ככל שהמשטר נוטה לכיוון הסמכותני, כך גוברת הנטייה שלו להפר זכויות אדם ואזרח.

התהליכים הפוליטיים של שנות האלפיים התאפיינו במגמה של התרחקות המשטר בישראל מהקוטב הדמוקרטי, וחזרה אל פרקטיקות סמכותניות ודכאניות שאפיינו את שלטונה של מפא"י בשנות ה-50 וה-60. התבססות ההגמוניה של מפלגת שלטון יחידה בראשות נתניהו כראש ממשלה הביאה למאמץ מתמשך של החלשה ושל פירוק מנגנוני הפיקוח והבקרה על השלטון, לצד מאמצים להגבלת זכויות פוליטיות ודיכוי של שיח ביקורתי כלפי פעולות ומדיניות הממשלה.

מכון זולת ניסח 15 הצעות חוק שנועדו לעדכן ולחזק הוראות חוק קיימות כדי להתאימן למאבק בסמכותנות; מציעות לבטל חקיקה שהרעילה את השיח הפוליטי בישראל, העמיקה את השסעים בחברה הישראלית, צמצמה את המרחב הדמוקרטי ותייגה כגיס חמישי אזרחים וארגונים על בסיס השתייכותם למיעוט הערבי או בשל דעות פוליטיות אופוזיציוניות; וכן מציעות להקנות סמכויות למבקר המדינה ולמבקרים הפנימיים לבחון את השמירה של הגופים המבוקרים על זכויות אדם, ולראשונה להקים בישראל נציבות להגנה על זכויות אדם ולעגן את מעמד מגני זכויות אדם וההגנות עליהם.

הצעות חוק אלה אינן עוסקות בהיבטים נוספים שחשובים למאבק בסמכותנות, כגון הסדרה בחוקי יסוד של הליך החקיקה והזכויות לשוויון ולחופש הביטוי, משך הכהונה הראוי של ראש הממשלה, סמכויות בתי המשפט וכלל היחסים בין מערכת המשפט לבין הרשות המחוקקת והמבצעת. זאת מאחר שכבר מקודמות יוזמות חקיקה אחרות לגבי סוגיות אלה.

הצעות החוק לא יפתרו את כלל הבעיות של המשטר במדינת ישראל, אך אם יתקבלו הן עשויות לסייע בחיזוק ההגנות על זכויות האדם והאזרח, לסייע במאבק לבלימת המגמות הסמכותניות ולהטות את המשטר ההיברידי בישראל לכיוון הדמוקרטי.

תיקון חוק יסוד: הכנסת

מוצע לתקן את הוראת סעיף לא לחוק-יסוד: הכנסת, ולעגן בה את ההלכה הפסוקה של בית המשפט העליון אשר צמצמה את האפשרות לפסול מועמד ורשימה רק במקרים קיצוניים ומוכחים היטב. התיקון נועד כדי לצמצם את טקס ההשפלה הקבוע שחברי ועדת הבחירות המרכזית עורכים בשנים האחרונות למועמדים ולרשימות המייצגים את המיעוט הערבי, טקס אשר דוחק את המיעוט הערבי אל מחוץ למגרש הפוליטי. עוד מוצע לאסור על ועדת הבחירות המרכזית למנוע מרשימה או אדם להתמודד בבחירות מחמת גזע, דת או קבוצה דתית, לאום, ארץ מוצא, מין, נטייה מינית, השקפה, גיל, מעמד אישי והורות, וכן לקבוע שמועמד לא יידרש להצהיר הצהרה אם ועדת הבחירות המרכזית מעוניינת לפסול אותו מטעמים החורגים מהתנאים בסעיפים קטנים (א) או (ב), ובכך להפסיק את החובה שוועדת הבחירות מטילה על מועמדים המייצגים את המיעוט הערבי לשוב ולהצהיר נאמנות, במטרה להשפילם ולהציגם כגיס חמישי.